

خودزنی یا افتضاح اطلاعاتی؟

سید مهدی طالبی پژوهشگر حوزه بین‌الملل

جنگ‌ها و بازی‌های امنیتی بسیار پیچیده بوده و گاهی اهداف تودرتوی آنها، متناقض به نظر می‌رسند. گاهی بخشی از پیچیدگی، به‌لایه‌بندی‌ها بازمی‌گردد؛ جایی که یک سروسویس و یا یک گروه، بازی‌ای را طراحی می‌کند اما این اقدام را ناخواسته و تحت القای سروسویسی دیگر تدارک دیده و به اجرا درمی‌آورد تا منافعی بیشتر به جیب رقیب یا دشمن برود.

روز چهارشنبه هفته گذشته (۲ آبان، ۲۳ اکتبر) دو کُرد جدایی طلب عضو حزب کارگران کردستان ترکیه (پ.ک.ک.) با حمله به مقر شرکت صنایع هوافضای توشاس در آنکارا، پایتخت ترکیه ۵ نفر را کشته و ۲۲ نفر را زخمی کردند. محل حمله، موقعیت زمانی و نوع و سرعت واکنش ترکیه به این اقدام تئوریستی و استفاده برخی طرف‌ها از آن، باعث شده تا این واقعه نیازمند بررسی‌های دقیق‌تری باشد.

هرچند پ.ک.ک. مسئولیت این حمله را پذیرفته است، اما نمی‌توان با قاطعیت درباره منشأ داده‌هایی که باعث شکل‌گیری این عملیات شدند، صحبت کرد. این مسئله به گونه‌ای پیچیده است که حتی سناریوی قرار داشتن سروسویس‌های اطلاعاتی ترکیه پشت سر آن هم پرتنگ شده است. ترکیه هم‌زمان با درگیری‌هایی که با پ.ک.ک. داشته، به دلیل تمرکز بر این سازمان و سطح تماس بالا با اعضای آن در قالب‌های مختلف، احتمالاً نفوذی برای فریب کلیت پ.ک.ک. به دست آورده است.

سروسویس‌های ترکیه از طریق هدایت عناصر پرورش یافته توسط خود به عضویت سازمان و یا رضای کردن برخی از عناصر کُرد به همکاری با خود، بر این گروه نفوذ یافته است. از سوی دیگر، رقبای و دشمنان ترکیه نیز بیکار نبوده و تلاش کرده‌اند دست به همکاری با پ.ک.ک. بزنند. باید این نکته را در نظر گرفت که گروه‌های تئوریستی و جدایی طلب، با قبول پروژه از سمت دولت‌ها و سروسویس‌های اطلاعاتی‌شان، به خدمت آنها درآمده و عملیات‌هایی را با هدایت و پشتیبانی آنها انجام می‌دهند. با در نظر گرفتن تمامی این تفاسیر، در ادامه تلاش شده در چند بخش، این حمله مورد ارزیابی قرار گیرد.

سناریوهای مبتنی بر حمله ساختگی

رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه و دولتش از مدت‌ها قبل، به مدیریت امنیتی خاص ترکیه متهم بوده‌اند؛ مدیریتی که در آن می‌توان با عملیات‌های ضد امنیتی، در داخل ترکیه، اوضاع این کشور را برای تداوم حکومت تیم فعلی مساعد ساخت. با توجه به برخی ویژگی‌های حمله روز چهارشنبه، احتمالاً این درباره ساختگی بودن آن وجود دارد. این حمله پیامدهایی داشته که قسمتی از آنها برای اردوغان و منافعی مثبت بوده‌اند و از این رو گمان‌هایی درباره ساختگی بودن حمله به وجود آمده است.

تثبیت جایگاه داخلی صنایع نظامی

این حمله پ.ک.ک. که به صنایع هوافضای ترکیه که بخش مهمی از آن توسط سلجوق بایکتار داماد اردوغان کنترل و اداره می‌شود، نقش و اهمیت این صنایع در ترکیه برجسته شد، زیرا در حملات تئوریستی نقاط قوت دولت‌ها مانند امنیت مردم در کوچی و خیابان‌ها و یا صنایع مهم مورد تهاجم قرار می‌گیرند؛ با بروز چالش موقت در این مسائل، اهمیت تلاش‌ها برای تأمین امنیت مردم و این صنایع برای جامعه مشخص می‌شود.

تبلیغ تولیدات نظامی هواپایه با اثبات کارایی علیه تجزیه‌طلبان

این حمله می‌تواند در آذهان بسیاری اینگونه معنا شود که پ.ک.ک. ضربات سنگینی از تولیدات صنایع نظامی ترکیه خورده و به دلیل کارایی تسلیحات این مجموعه، آن را مورد حمله انتقام‌جویانه قرار داده است. این افراد با خود می‌گویند پهلپادها و تسلیحات ترکیه به شدت کارا بوده‌اند به گونه‌ای که باعث شده‌اند اردوغان با اتکا بر آنها جمعیت بیش از ۴۰ میلیونی کردها را در سه کشور ترکیه، عراق و سوریه کنترل کند. چنین ذهنیتی یک تبلیغ برای صنایع نظامی ترکیه است.

زمینه‌سازی برای قدرتمایی در شرایط منطقه غرب آسیا طی یک سال گذشته عرصه درگیری محور مقاومت و ائتلاف غربی - صهیونیستی بوده است.

در این روز و خورد‌ها ایران اهدافی در چند کشور و سرزمین را موشک‌باران کرده است؛ از جمله تئوریست‌ها در شرق سوریه و پاکستان و همچنین دیوار حمله به سرزمین‌های اشغالی. صهیونیست‌ها نیز حملاتی دوربرد به اهدافی در یمن داشته‌اند؛ علاوه بر

رایزنی در سایه فقدان اعتماد

طی روزهای اخیر فرضیه‌ای در فضای انتخاباتی آمریکا تقویت شده است؛ اینکه نتانیا‌هو پیروزی جمهوری خواهان و ترامپ را نسبت به پیروزی کامالا هریس و دموکرات‌ها ترجیح می‌دهد. رویکرد لابی آپیک در حمایت از رئیس‌جمهور سابق آمریکا و رایزنی‌های رسمی و غیررسمی اخیر نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس و ترامپ، این گزاره را تقویت کرده است. برخی تحلیلگران از این روند، به مثابه آشتی ترامپ و نتانیا‌هو پس از انتخابات جنجالی سال ۲۰۲۰ یاد کرده و برخی دیگر، صرفاً از آن به عنوان یک اشتراک تاکتیکی در سایه فقدان اعتماد طرفین یاد می‌کنند.

رایزنی‌های مستمر ترامپ و نتانیا‌هو

شواهد و اخبار رسمی نشان می‌دهد ترامپ حداقل دو بار طی یک ماه اخیر با نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس گفت‌وگو کرده است. یکبار، این گفت‌وگو به صورت مستقیم و در جریان سفر نتانیا‌هو به آمریکا صورت گرفت؛ جایی که طرفین در ویلا شخصی ترامپ در پالم بیچ (واقع در ایالت فلوریدا) گفت‌وگوی طولانی مدت و مفصلی با یکدیگر داشتند. چند روز پس از آن

بمباران‌های سنگین محیط پیرامونی خود در لبنان و سوریه، در این میان ترکیه نیز خواسته فضا و بهانه‌ای برای بمباران گسترده و مشابه بیابد تا به زعم خود از قافله عقب نیفتاده و قدرت آتش منطقه‌ای خود را به رخ همه بکشد. بمباران سنگین مواضع جدایی طلبان کرد در عراق و سوریه این مسئله را نشان می‌دهد.

دخالت خارجی

بازیگران متعددی در نظام بین‌الملل مخالفت تحرکات ترکیه‌اند. این تحرکات و استفاده از گسل‌ها، منافعی برای اردوغان داشته‌اند اما بدون زیان نیز نیستند. در ادامه تلاش شده به برخی از این احتمالات پرداخته شود.

هند

ارتباطات خطرناک پاکستان با ترکیه و آذربایجان انتهایی‌ها را از قفقاز تا شمال شبه‌قاره هند آورده است. هند نگران است پاکستان به کمک ترکیه که سوابقی طولانی در پرورش تروریسم سلفی و تکفیری دارد، بتواند با اتکا به این عناصر در کشمیر اشغالی برایش دردسر ایجاد کند. دهل‌ی نوپیش از این موفق شده تادر فضایی باگشت طالبان به قدرت، یک خطر بزرگ را از خود منحرف و برپاکستان متمرکز کند؛ به نظر می‌رسد هندی‌ها که در مبارزه با پاکستان جدید دارند، به سراغ ترکیه نیز رفته باشند تا یک فرصت دیگر را نیز از اسلام‌آباد بگیرند. هند در ضدیت با پاکستان نمونه‌های موفق و جالبی را از همکاری با طرف‌های مختلف ثبت کرده است. یک نمونه عالی، ارتباط هند با طالبان و به ویژه شاخه پاکستانی آن برای اقدامات مسلحانه ضد پاکستان است. با روی کار آمدن طالبان در افغانستان، پیش‌بینی می‌شد به دلیل ارتباطات این گروه با پاکستان و رشد دیدگاه‌های جهادی، جهادگرایان متوجه کشمیر اشغالی در هند شوند، اما وضعیت به سرعت متفاوت شد. پس از مدتی این دهل‌ی نو بود که موفق شد با نفوذ در شبکه طالبان، بخش پاکستانی آن را بر ضد اسلام‌آباد تقویت کند. آصف علی خان ذرانی، نماینده ویژه پاکستان در امور افغانستان، اسفندماه سال گذشته طی سخنانی در نشست بررسی اوضاع افغانستان که توسط مؤسسه مطالعات صلح پاکستان در اسلام‌آباد برگزار شد، اعلام کرد کشورش شواهدی دارد که نشان می‌دهد نیروهای طالبان پاکستانی در افغانستان از طریق عناصر نیابتی هند پول دریافت می‌کنند.

فعالیت ماهرانه هندی‌ها که سرمایه‌گذاری بلندمدت پاکستان بر روی طالبان را بر باد داده و آن را به معضلی برای اسلام‌آباد تبدیل کرد، می‌تواند در مناطق دیگر نیز تکرار شود. احتمال دارد هند برای منصرف کردن ترکیه از همکاری با پاکستان که می‌تواند به اعزام تروریست‌های تکفیری مورد حمایت آنکارا به کشمیر منتهی شود و یا حتی مستقیماً جامعه مسلمانان هند را هدف گیرد، حمایت جدی از گروه‌های تجزیه طلب کرد را شدت بخشیده باشد. ترکیه در سال‌های اخیر ارتباطات تسلیحاتی زیادی با پاکستان داشته است. فروش ناروچه به پاکستان، ایفای نقش در قرارداد خرید جنگنده‌های مونتاژ پاکستان توسط آذربایجان و همکاری‌های پهنادری از این جمله‌اند. دهل‌ی نوپیش از همه نگران تقویت پهنادری پاکستان است که در قرضیه کشمیر می‌تواند بسیار بهتر، میانجی در شکل‌گیری مجدد دوگانه «نتانیا‌هو-ترامپ» تلقی کرد.

معامله تاکتیکی یا آشتی؟

به نظر نمی‌رسد ترامپ خیانت آشکار نتانیا‌هو به خود در جریان رقابت‌های انتخاباتی ریاست جمهوری سال ۲۰۲۰ را فراموش کرده باشد؛ رئیس‌جمهور سابق آمریکا مدعی شده که نتانیا‌هو تلاشی برای پیروزی وی در رقابت چهار سال قبل با بایدن نکرده است. فراتر از آن، ترامپ انتظار داشت ادعای وی در خصوص تقلب در انتخابات ۲۰۲۰، از سوی رژیم صهیونیستی و به ویژه

مؤثر واقع شود. این سناریو با توجه به اختلافات سنگین هند با ترکیه که در تئوری عضویت این کشور در بریکس مشاهده شد، قوی ارزیابی می‌گردد.

ارمنستان

ارمنی‌ها ارتباطاتی تاریخی با کردها دارند. تعدادی از جامعه کردی مستقر در سرزمین‌های ارمنی، در جنگ ۲۰۲۰ قره‌باغ دوشادوش نظامیان این کشور جنگیدند. از دوران شوروی، کادری‌های ارمنی در دستگاه‌های امنیتی، نظامی و دیپلماتیک با امور غرب آسیا و به ویژه مناطق کردنشین ارتباط داشتند. هرچند ارمنستان خواهان ارتباط با ترکیه است و مواضع پاشینیان این مسئله را نشان می‌دهد اما یکی از سناریوها فعالیت برخی از نیروهای ارمنی و اگر با پاشینیان علیه ترکیه است تا این کشور همکاری‌هایش با آذربایجان که امان‌یروان را بریده است را اندکی کاهش دهد. این سناریو ضعیف است.

روسیه

ترکیه در همکاری با آمریکا، به موج جدید تحریم‌ها علیه روسیه پیوسته است. بر این اساس ترکیه دیگر اجازه صادرات قطعات الکترونیکی ساخت آمریکا و غرب را به روسیه نخواهد داد. از سوی دیگر، خبرها از آماده شدن تروریست‌های متحد ترکیه در شمال سوریه برای حمله به حلب و دیگر مناطق تحت کنترل دولت مرکزی این کشور حکایت دارد. یکی از سناریوها، هشدار روسیه به ترکیه است. همچنین باید در نظر داشت، مسکو شاید آنکارا را در قرضیه حمله تروریست‌ها به یک سالن تئاتر در مسکو که عوامل آن از ترکیه آمده بودند، مقصر می‌داند و به بهانه تحریم‌های جدید و تحرکات در سوریه، حساب خود را با آنکارا صاف کرده است.

رژیم صهیونیستی

رژیم صهیونیستی به لحاظ وجهه با دو بحران در منطقه روبه‌روست که انعکاس جهانی داشته‌اند؛ نخست کشتار و تخریب دوم حملات فراگیر در منطقه. صهیونیست‌ها در مدت اخیر به طور شدید مناطق فلسطینی‌نشین ۱۹۶۷، لبنان، سوریه و یمن را بمباران کرده‌اند. تحریک ترکیه که منجر به بمباران مناطق کردنشین ترکیه و سوریه شد، اندکی از این فشارها کاست زیرا سرکوب شدید جامعه کردی توسط آنکارا را به رخ کشید. بر همین اساس بود که یسرائیل کاتز، وزیر خارجه رژیم از سازمان ملل پرسید به چه دلیل تنها بر تل‌آویو تمرکز کرده و از اقدامات آنکارا چیزی نمی‌گوید.

پیشران حرکت در سمت کردی

حرکت پ.ک.ک. می‌تواند ریشه در فعالیت‌های سروسویس اطلاعاتی ترکیه و «ایدئولوام برای همه اتفاقات خوبی رخ دهد. هیچ‌کس نباید دیگری را یا کشورهای دیگر داشته باشد اما قطعاً بدون منشأ داخلی در این گروه نبوده است. باید در نظر داشت حتی اگر پشت این دسیسه سروسویس اطلاعاتی ترکیه قرار داشته باشد، این کار از طریق غیرمستقیم و با القانات انجام داده است. در این بخش به تعدادی از این پیشران‌ها اشاره شده است.

تلاش برای اقدام تحت سلطه

اخیراً «دولت باغچه‌لی»، رهبر حزب حرکت ملی (MHP) که در ائتلاف با اردوغان قرار دارد، خواستار فرخواندن عبدالله اوجالان، رهبر دربند PKK به مجلس ترکیه شده تا وی در آنجا انحلال پ.ک.ک. را اعلام کند. او این اقدام را مبنایی برای صلح و حرکت بر مبنای روند سیاسی توصیف کرده است. هرچند پ.ک.ک. اعلام کرده این مواضع نقشی در حمله روز چهارشنبه نداشته اما این مسئله تنها یک ادعاست. طرح باغچه‌لی به معنای بی‌هویت شدن این گروه و نابودی آن است.

استفاده از فضای مبارزه آزادیخواهانه فلسطین

کردها احتمالاً به این نتیجه رسیده‌اند که در زمان کنونی که فلسطینی‌ها با رژیم درگیر آزادسازی سرزمین‌هایشان، آنها نیز برای مشروع‌تر شدن اقداماتشان از نگاه مردم منطقه، به مبارزاتشان شدت بخشند تا در افکار عمومی، آنها نیز با فلسطینی‌ها یکسان انگاشته شوند. بر همین اساس پ.ک.ک. برای فعال کردن مبارزات به یک جرقه نیاز دارد که حمله روز چهارشنبه می‌توانست آن را تقویت کند؛ یک حمله برنامه‌ریزی شده موفق علیه صنایع هوافضای ترکیه و سپس پاسخ نیروی هوایی ترکیه و کشتار عناصر کرد که چرخه‌ای از خشونت و زدو خورد را ایجاد می‌کرد.

جمع‌بندی

آنچه آشکار است پ.ک.ک. اقدام تئوریستی هفته گذشته را اجرا کرده اما تشخیص ابعاد ماجرا در فقدان داده‌های اطلاعاتی دشوار است. به نظر می‌رسد بر اساس آنچه در رسانه‌ها قابل دریافت است، بیشتر از همه ترکیه و یا هند متهم رخداد اخیر باشند. اردوغان بیشترین منافع را کسب کرده است؛ بدون آنکه واقعاً زبانی دیده باشد. با این وجود به راحتی نیز نمی‌توان درباره برنامه‌ریزی آنکارا برای حمله ساختگی صحبت کرد. بخشی از منافع اردوغان از این قضیه می‌تواند به استحکام داخلی ترکیه و یا جبرگی آنکارا بر روند‌ها پس از رخداد مرتبط باشد. آنچه در این میان می‌تواند بر ارزیابی‌ها تأثیر بگذارد، میزان احساس خطر پ.ک.ک. است. بیان مصالحه از سوی دولت باغچه‌لی که یک ملی‌گرای رادیکال است، حاوی معانی خاصی است که می‌تواند ناشی از اتمام یک پروژه توسط دستگاه‌های اطلاعاتی ترکیه باشد که در آن پ.ک.ک. توسط رهبران قبلی خود دچار فرسایش هویتی می‌شود. اگر اوجالان و نزدیکانش به این طرح روی خوش نشان دهند، وضعیت برای پ.ک.ک. دشوار می‌شود. محمت اوجالان، برادر عبدالله اوجالان در واکنش به پیشنهاد دولت باغچه‌لی گفته است: «ایدئولوام برای همه اتفاقات خوبی رخ دهد. هیچ‌کس نباید دیگری را فریب دهد. اگر صلح به شکل دموکراتیک و زیبا برقرار شود، ما هم خوشحال می‌شویم، اما مشخص نیست که چه خواهد شد.» این اظهار نظر که کفه موافقت آن سنگین بوده و کفه مخالفتش در تردید پیچیده شده، شاید بتواند هراس پ.ک.ک. را توضیح دهد.

میان تیم انتخاباتی ترامپ و کابینه رژیم اشغالگر قدس، نشان می‌دهد ماجرا صرفاً معطوف به یک «جبر ناخواسته» نیست؛ به نظر می‌رسد نتانیا‌هو که تسلط بیشتری نسبت به افرادی مانند لاپید، نفتالی بنت و بنی گانتز بر لابی صهیونیستی - آمریکایی آپیک دارد، به صورت مشخص از این لابی خواسته است پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری پیش‌رو را تضمین کند. ترامپ نیز در ازای این اقدام غیر اعلامی اما محسوس نتانیا‌هو و حرب لیکوود، رویکرد رادیکال‌تری را در حمایت از اقدامات ددمشانه و توحش رژیم اشغالگر قدس در نوار غزه و لبنان در پیش گرفته است؛ بنابراین، شکل‌گیری تعاملی ناخوشه میان دو سیاستمدار جنجالی در واشنگتن و تل‌آویو را شاهدیم که چندان پیچیده و دروازه‌زن به نظر نمی‌رسد. البته دموکرات‌ها نیز قطعاً در جریان این تعامل قرار دارند و تلاش می‌کنند از طریق تشدید مواضع خود در حمایت از استمرار جنگ غزه و لبنان و مخالفت با آتش‌بسی که قبلاً خود وعده آن را در مذاکرات دوچه و قاهره داده بودند، این تعامل دوطرفه را تا حدودی به چالش بکشند. بدون شک هر اندازه به انتخابات ریاست جمهوری آمریکا نزدیک‌تر شویم، رد پای پرتنگ‌تری از نتانیا‌هو و لابی آپیک در این آوردگاه سیاسی قابل مشاهده و احصا خواهد بود.

معامله انتخاباتی ترامپ و نتانیا‌هو

طی روزهای اخیر فرضیه‌ای در فضای انتخاباتی آمریکا تقویت شده است؛ اینکه نتانیا‌هو پیروزی جمهوری خواهان و ترامپ را نسبت به پیروزی کامالا هریس و دموکرات‌ها ترجیح می‌دهد. رویکرد لابی آپیک در حمایت از رئیس‌جمهور سابق آمریکا و رایزنی‌های رسمی و غیررسمی اخیر نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس و ترامپ، این گزاره را تقویت کرده است. برخی تحلیلگران از این روند، به مثابه آشتی ترامپ و نتانیا‌هو پس از انتخابات جنجالی سال ۲۰۲۰ یاد کرده و برخی دیگر، صرفاً از آن به عنوان یک اشتراک تاکتیکی در سایه فقدان اعتماد طرفین یاد می‌کنند.

رایزنی‌های مستمر ترامپ و نتانیا‌هو

شواهد و اخبار رسمی نشان می‌دهد ترامپ حداقل دو بار طی یک ماه اخیر با نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس گفت‌وگو کرده است. یکبار، این گفت‌وگو به صورت مستقیم و در جریان سفر نتانیا‌هو به آمریکا صورت گرفت؛ جایی که طرفین در ویلا شخصی ترامپ در پالم بیچ (واقع در ایالت فلوریدا) گفت‌وگوی طولانی مدت و مفصلی با یکدیگر داشتند. چند روز پس از آن

بنیامین نتانیا‌هو، مورد حمایت گسترده قرار گیرد. اما نتانیا‌هو پس از ششم ژانویه ۲۰۲۱، رسماً به بایدن به عنوان رئیس‌جمهور منتخب آمریکا تریک گفت و در مواضع خود کمترین نامی از ترامپ نبرد. رئیس‌جمهور سابق آمریکا در چندین مصاحبه خود پس از شکست در انتخابات ریاست جمهوری گذشته، از نتانیا‌هو به عنوان شریکی خیانتکار یاد کرد که در بزنگاه حساس حیات سیاسی وی، حاضر به حمایت از جمهوری خواهان و ترامپ نشده است. با این حال، نتانیا‌هو اکثر آتش‌لاش کرده پاسخی مستقیم به ادعاهای ترامپ ندهد.

فرمان غیررسمی نتانیا‌هو به آپیک

اکنون با افزایش احتمال پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا (مطابق نظرسنجی‌های صورت‌گرفته در ایالات حساس و کلیدی) هر دو طرف به این نتیجه رسیده‌اند که باید بر سر ترسیم روابط واشنگتن-تل‌آویو در آینده‌ای نزدیک با یکدیگر وارد تعامل شوند؛ هر چند این تعامل تاکتیکی و ناخواسته باشد. برخی معتقدند نتانیا‌هو، پیروزی ترامپ را بر مبنای یک «جبر سیاسی» پذیرفته و در نتیجه، تمرکز خود را بر دوران پس‌انتخاباتی ریاست جمهوری ۲۰۲۴ گذاشته است. اما نوع و نحوه رایزنی‌های صورت‌گرفته